

Cilt / Volume: 14, Sayı / Issue: 28, Sayfalar / Pages: 1125-1148

Araştırma Makalesi / Original Article

Received / Alınma: 02.06.2024

Accepted / Kabul: 04.11.2024

UYRUKLARI YURT DIŞINDA KORUMA KAVRAMI BAĞLAMINDA RUSYA FEDERASYONU'NUN GÜNEY OSETYA MÜDAHALESİ

Bilal Alper TORUN¹

Öz

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle kurulan yeni uluslararası düzenin, 1944'te Bretton Woods ile ekonomik temelleri atılan ve 24 Ekim 1945'te Birleşmiş Milletler'in kuruluşu ile kurumsal yapısı oluşturulan uluslararası sistemden oldukça farklılaştığı görüldü. Bu farklılaşmanın en dikkat çeken yönlerinden biri uluslararası alanda kuvvet kullanımına ilişkin getirdiği sınırlama oldu. Bir yandan kuvvet kullanımını yasaklayan öte yandan ise belli durumlarda kuvvet kullanımına 'hukukilik' ve 'meşruiyet' kazandıran BM Anlaşması'nın getirdiği sınırlamalar bir süre sonra başta ABD olmak üzere büyük güçler tarafından aşındırılmaya başlandı. Bu noktada uluslararası hukukta yeni kavramların öne çıktığı/çıkarıldığı görüldü. Bu kavramların başında ise insani müdahale gelmekteydi. İnsani müdahale kavramı, devletlerin egemenlikleri ve siyasal bütünlükleri ile insan hakları, özgürlükler arasında derin bir çatışmanın ortaya çıkmasına neden oldu. İnsani müdahale ile sık sık karıştırılan bir kavram olarak Uyrukları Yurt Dışında Koruma kavramı ise uluslararası hukukta öne çıkan yeni kavramlarındandı. Rusya Federasyonu'nun 2008 yılında Gürcistan ile Güney Osetya arasında yaşanan çatışmalara müdahalesinde de temel argüman olarak bu kavrama atıf yaptığı görüldü. Bu çalışmada tanımına dair belirsizliklerin olduğu Uyrukları Yurt Dışında Koruma kavramına dair kavramsal bir tartışma yürütülecek ve Rusya Federasyonu'nun 2008 Güney Osetya müdahalesi bu kavram çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uyrukları Yurt Dışında Koruma, Kuvvet Kullanma, Uluslararası Hukuk, Birleşmiş Milletler, Rusya

Jel Kodları: F50, F51, K33, D74.

¹Araştırma Görevlisi Doktor, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, E-posta: alper.torun@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8395-9211.

Atıf/Citation

Torun, B. A. (2024). Uyrukları yurt dışında koruma kavramı bağlamında Rusya Federasyonu'nun güney osetya müdahalesi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(28), 1125-1148.

THE INTERVENTION OF THE RUSSIAN FEDERATION IN SOUTH OSSETIA WITHIN THE CONTEXT OF PROTECTING NATIONALS ABROAD

Abstract

It was seen that the new international order established with the dissolution of the Soviet Union and the end of the Cold War differed greatly from the current system, the economic foundations of which were laid with Bretton Woods in 1944 and the institutional structure of which was established with the establishment of the United Nations on October 24, 1945. This differentiation has also formed the basis of the conflicts and crises that arose. Within the framework of the UN Treaty, it has been clearly revealed that the hegemonic powers, especially the USA, who provide "legality" and "legitimacy" to the use of force in the international arena, do not want to stay within the borders of the UN in the new order. At this point, it has been observed that new concepts have come to the fore in international law. Humanitarian intervention is at the top of these concepts. The concept of humanitarian intervention has led to the emergence of a deep conflict between the sovereignty and political integrity of states, human rights and freedoms. The concept of Protecting Nationals Abroad, a concept that is often confused with humanitarian intervention, is one of the new concepts that come to the fore in international law. It was seen that the Russian Federation referred to this concept as the main argument in its intervention to the conflicts between Georgia and South Ossetia in 2008. In this study, the concept of Protection of Nationalities Abroad, which has uncertainties about its definition, will be clarified and the Russian Federation's intervention in South Ossetia in 2008 will be discussed within the framework of this concept.

Keywords: Protecting Nationals Abroad, Use of Force, International Law, United Nations, Russia

Jel Codes: F50, F51, K33, D74.

1. GİRİŞ

1 Ağustos 1975 tarihinde imzalanan Helsinki Nihai Senedi her ne kadar Soğuk Savaş'ı bitiremeye de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasındaki rekabetin sonunu getirmiştir. Zira bu belge, ABD karşısında hızla güç kaybeden SSCB'ye ağır bir darbe vurarak Doğu Bloğu'nda derin bir çatlak ortaya çıkarmıştır. Helsinki Süreci ve sonrasında SSCB'nin güç kaybettiği alanlarda ABD'nin hegemonyasını tesis etmeye çalıştığı görülmüştür. İlk olarak 9 Kasım 1989'da Soğuk Savaş'ın simgesi olan Berlin Duvarı'nın yıkılması ve adeta bir 'mini' Soğuk Savaş görüntüsü veren iki Almanya'nın birleşmeleri ve ardından 26 Aralık 1991'de SSCB'nin dağılması bu süreci hızlandırmıştır. Soğuk Savaş mantığının sona ermesi ile ulus devletinin sorgulanır olduğu, yeni tehditlerin ve çatışmaların ortaya çıktığı, uluslararası alanda aktörlerin çeşitlendiği yeni bir düzene geçilmiştir. Bu düzende tehditler yalnızca askeri kaynaklı ve devlet odaklı olmakla kalmamış, kimlik temelli ve terörizm kaynaklı çatışmalar ön plana çıkmıştır.

İki kutuplu sistemin yerini ABD hegemonyasında tek kutuplu ya da buna karşı çıkanların da ifade ettiği gibi çok kutuplu bir sisteme bırakması uluslararası hukuk açısından da önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide'nin New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne ait İkiz Kuleler ve Pentagon başta olmak üzere dört noktaya yapmış olduğu koordineli terör saldırıları ABD hegemonyası açısından yeni bir dönemin kapılarını açmıştır. Bu saldırılar sonrası 'küresel terör ile mücadele' söylemini ortaya atan Washington, uluslararası hukuk açısından yeni sayılabilecek bazı kavramlar ortaya koymuştur. Bush Doktrini olarak adlandırılan ABD müdahaleciliğinin temellerini de bu kavramlar oluşturmuştur. 1 Haziran 2002'de ABD'nin Kara Harp Okulu olan West Point Academy'deki mezuniyet töreninde konuşan ABD Başkanı George W. Bush² 11 Eylül sonrası ABD ulusal güvenlik stratejisindeki dönüşümü açıklamıştır. Bu konuşmada, ABD'nin Soğuk Savaş dönemindeki savunma stratejilerinden 'caydırma' ve 'çevreleme'nin yerini yeni tehditlere karşılık yeni kavramların alması gerektiği vurgulanmıştır. Bush, önleyici savaş (preventive war) ve ön-alıcı vuruş (preemptive strike) stratejilerini öne sürerek tehditlerin somutlaşmasını bekleyerek geç kalınmış olunacağını belirtmiştir. "Savaşı düşmana götürmeli, düşmanın planlarını bozmalı ve en kötü tehditlerle henüz ortaya çıkmadan karşılaşmalıyız" demiştir (Heisbourg, 2003, s. 76-77).

Ön-alıcı vuruş, muhtemel bir düşman saldırısını hafifletmek ya da bastırmak için kuvvet kullanımını öne sürerken önleyici savaş daha geniş kapsamda ve bir saldırı ihtimalinin olmadığı durumlarda dahi bir tehdidin ortaya çıkma şüphesi üzerine harekete geçilmesini öngören bir stratejidir (Ağır, 2006, s. 85-86). ABD hegemonyasının uluslararası sistemi düzenlemede kullandığı bu araçlar başta egemenlik ve toprak bütünlüğü olmak üzere insan hakları, özgürlükler, siyasal bütünlük gibi kavramlara dair de yoğun tartışmaları beraberinde getirmişlerdir.

Gerek 1999'da Kosova müdahalesi gerekse de 2003'te Irak'ın işgali 'insancıl müdahale' kavramının da bu tartışmalara dahil olmasına neden olmuştur. Bir devletin diğer bir devlette gerçekleşen insan hakları ihlallerine insancıl nedenlerle kuvvet kullanarak müdahale etmesi (Brownlie, 1974, s. 217) olarak tanımlanabilecek olan bu kavram BM Şartı'nda yer alan gerek kuvvet kullanma yasağı (madde 2/4) ve gerekse de devletlerin iç işlerine karışmama ilkesi (madde 2/7) ile açıkça çelişmektedir. Buna rağmen BM Güvenlik Konseyi kararları ile 1991'de Kuzey Irak'ta, 1992-1993'te Somali'de, 1991-1995 Bosna Hersek'te, 1994'te Haiti

² Konuşmanın İngilizce tam metni için bkz. <https://www.nytimes.com/2002/06/01/international/text-of-bush-speech-at-west-point.html> (Son Erişim Tarihi 03.03.2024)

ve Ruanda'da, 1998-1999'da Kosova'da ve 1999'da Doğu Timor'da çeşitli devlet ve bölgesel örgütlere kuvvet kullanma izni verilmiştir (Keskin, 2006, s. 53). Fakat Güvenlik Konseyi kararı olmaksızın kuvvet kullanmanın meşru olduğunu düşünen ve uluslararası hukukun katı yorumunun yanlış olduğuna inanan hukukçular da vardır. Bunlara göre tüm devletler gerek BM Antlaşması gerekse de çok taraflı diğer antlaşmalar gereğince temel insan haklarına saygı duymalıdır. Çünkü bu haklar jus cogens kural (buyruk kural) niteliğindedir ve hiçbir devlet bu kurallara aykırı davranamaz. Bu kuralları ihlal eden devletlere karşı uluslararası hukuka uygun insancıl bir müdahale gerçekleştirmek mümkündür (Keskin, 2006, s. 52).

Bu çalışmada, literatürde fazla yer verilmeyen bir kavram olarak Uyuşmazlıkların Yurt Dışında Koruma (UYDK) kavramı, Rusya Federasyonu'nun (RF) 2008 yılındaki Güney Osetya müdahalesi üzerinden ele alınacaktır. RF'nin Ağustos 2008'de gerçekleştirdiği askeri müdahalenin temel gerekçelerinden biri olan 'vatandaşlarını koruma' sorumluluğunun, UYDK bağlamında açıklanıp açıklanamayacağı sorusuna yanıt aranacaktır. Bu kapsamda 7-12 Ağustos 2008'de gerçekleşen RF-Gürcistan Savaşı ya da bilinen adıyla Beş Gün Savaşı'nın inceleneceği bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bir vaka analizidir. Bu analizde savaş öncesi ve sonrasındaki gelişmeleri içeren haberler, RF Anayasası ve Ulusal Güvenlik Konsepti gibi resmî belgeler, dönemin RF Devlet Başkanı Dimitri Medvedev'in basın açıklamalarından faydalanılmıştır.

Çalışma planı şu şekilde olacaktır: İkinci bölümünde UYDK'nin ortaya çıkışının daha iyi anlaşılmasında faydalı olacağı düşünülen uluslararası hukukta kuvvet kullanımının sınırlandırılması konusu BM öncesi ve sonrası dönemler dikkate alınarak incelenecektir. UYDK'ye yönelik tanımlamalar ve temel tartışmalara yer verilecek ve ardından RF'nin Güney Osetya müdahalesi, krizin tarihsel arka planına da yer vererek ele alınacaktır. Son bölümde ise RF'nin müdahalesi UYDK kapsamında değerlendirilecektir.

2. ULUSLARARASI HUKUKTA KUVVET KULLANMANIN SINIRLANMASI VE UYUŞMAZLIKLARIN YURT DIŞINDA KORUMA KAVRAMI

Ulusal düzeyde meşruiyetini kendi oluşturduğu anayasadan alan devlet otoritesi, yaptırım gücünü çeşitli organları vasıtasıyla kullanmaktadır. Bu anlamda kuvvet kullanma (yaptırım gücü) ulusal düzeyde örgütlü, merkezileşmiş ve genelde tek elde toplanmış durumdadır (Reisman, 1985, s. 279). Fakat uluslararası sistemde durum bundan oldukça farklıdır. Uluslararası sistemde düzenliliği sağlayacak tek bir yetkili güç bulunmamakta, devletlerin aralarındaki sorun ya da anlaşmazlıklarda başvuracakları bir üst otoritenin varlığından söz edilememektedir. Bu durum uluslararası sistemin bir kendi kendine yardım (*self-help*) düzeni

olarak tanımlanmasına yol açmaktadır. Devletler egemenliklerinden feragat etmeyen, yönetme yetkisine sahip en üst ve tek aktördürler. Egemen ve hukuki olarak eşit aktörlerin sözü konusu olduğu bu düzende Miller'in deyiimiyle tehlike durumunda aranabilecek bir '911' yoktur (Miller, 2008, s. 17). Her bir aktör/devlet sorunlarını kapasitesi ile doğru orantılı bir şekilde başvuracağı yöntemler ile çözmek zorundadır. Bu durum kimi zaman diplomasi, uzlaşma, anlaşma gibi kavramları öne çıkarırken çözümsüzlüğün sıklıkla ambargo, çatışma, kuvvet kullanma ve nihayetinde savaşı ortaya çıkardığı da sıklıkla görülmektedir.

Kuvvet kullanma, tarihin başlangıcından beri var olagelen bir kavram olsa da u çalışmada uluslararası hukuk bağlamında yer alacaktır. Uluslararası hukukta ise BM'nin kuruluşu kuvvet kullanımını açısından önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Bu çerçevede kuvvet kullanımına ilişkin bir incelemede BM öncesi ve sonrası durumu karşılaştırmak kavramın anlaşılabilirliği açısından oldukça önemlidir.

2.1. BM Öncesi Dönemde Kuvvet Kullanma

Devletlerin aralarındaki çatışma ve uyuşmazlıkların çözümü uzunca bir süre güç mücadelesi çerçevesinde şekillenmiş, bu güç mücadelesi yeni çatışma ve uyuşmazlıklar doğurmuş ve bu kısır döngü kendi ahengi içerisinde devam etmiştir. Devletlerin, bu güç mücadelesinde temel yaptırım gücü ise askeri güç /kuvvet kullanma olagelmıştır. BM sistemi öncesinde kuvvet kullanma devletlerin temel haklarından biri olarak görülmüştür. Bu kapsamda daha sonra ele alınacak olan Uyrukları Yurt Dışında Koruma doktrininin de bir hak olduğu görüşü oldukça yaygındır (Thomson, 2012, s. 630). 19. ve 20. yüzyıllar boyunca hâkim olan anlayışa göre devletler sınırları içerisinde yer alan bireylere istedikleri gibi davranma özgürlüğüne sahiptiler. Zira o dönemde bireyler uluslararası hukukun öznesi olmaktan çok nesnesi olarak görülmekteydiler. Bu nedenle de uluslararası hukukta bireylerin haklarından bahsetmek mümkün değildi. Bireyler adeta devletlerin uzantısı olarak görülmekte ve bu nedenle de yabancı bir devlette bir başka devletin uyruğuna yönelik bir saldırı bizatihi o devlete yapılmış sayılmaktaydı (Gordon, 1977, s. 118). Bu durumun doğal sonucu ise devletlerin uyruklarına yapılan saldırıların adeta bir meşru müdafaa hakkı ortaya çıkardığına yönelik düşüncenin ortaya çıkışı olmuştur.

20. yüzyılın başlarından itibaren uluslararası hukukta kuvvet kullanımını sınırlandırmaya ilişkin girişimler ortaya çıkmıştır. Önce 1919'da Milletler Cemiyeti'nin (MC) kurulması,

ardından 1928’de Briand-Kellog Paktı’nın³ imzalanması ile kuvvet kullanmaya dair yukarıda bahsedilen ‘sınırsızlığın’ önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede MC Sözleşmesi önemli bir çıkış noktası olmuştur. Birinci Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan Cemiyet’in en önemli amacı uluslararası barışı korumak ve devletler arasında çıkacak çatışma ve uyuşmazlıklara barışçıl çözümler getirmektir.

Fakat MC’nin temelde iki önemli dezavantajı bulunmaktaydı. Birincisi Cemiyet’in uluslararası anlamdaki kapsayıcılığı ve meşruiyet alanı ile ilgiliydi. Birinci Dünya Savaşı’na dahil olması ile hem savaşın kaderini hem de savaşa kadar olan uluslararası düzeni kökünden değiştiren ABD, Cemiyet’e üye olmamıştı. Sovyetler Birliği’nin de 1934’e kadar Cemiyet dışında kalması hem örgütün evrenselliği konusunda soru işaretleri yaratmakta hem de Cemiyet’i savaş öncesi dönemin hâkim güçleri İngiltere ve Fransa’nın elinde bir araç gibi göstermekteydi.

İkinci sorun ise felsefi olarak barışı korumayı amaç edinen MC’nin bunu sağlamak için güçlü ve caydırıcı mekanizmalara sahip olmamasıydı. Zira yalnızca üye ülkeler üzerinde zayıf bir etkinliği bulunan Cemiyet, üyeler arası uyuşmazlık ve çatışmalarda, tarafların savaşa başvurmadan önce arabuluculuğa ve hukuksal çözüm yollarına yönelmelerini öneriyordu. Arabuluculuk ve hukuki çözüm yolları başarısız olduğunda MC Konseyi tarafından yapılacak bir soruşturmaya başvurulabilirdi. Şayet tüm bu girişimler sonuçsuz kalırsa taraflar üç ay sonra savaşa/kuvvet kullanmaya başvurabilirlerdi (Kıran, 2008, s. 26). Görüldüğü üzere MC kuvvet kullanmayı yasaklamaktan çok ötelemeyi tercih eden/zorunda kalan bir örgüttü. Tarafları caydıracak mekanizmalara sahip olmaması, MC sözleşmesi hükümlerini tavsiye niteliğinden öteye geçiremiyordu.

MC sözleşmesi ikinci maddesinde yer alan önemli konulardaki oybirliği prensibinin Konsey’i çalışamaz hale getirmesi sözleşmenin barışı tesis etme rolüne dair soru işaretleri yaratmıştır. Bunun yanı sıra 1930’lardan itibaren başlayan İtalya, Japonya ve Almanya’nın saldırgan politikaları da MC’nin etkinliğinin sorgulanmasına neden olmuştur (Barlas, 2017, s. 97).

Savaşı yasaklayan Briand-Kellog Paktı ise bir anlamda MC Sözleşmesi’ni tadil etme, sözleşmedeki açıkları kapatma amacını gütmüştür. Pakt’ın birinci maddesi temel anlayışını da açıkça ortaya koymaktadır. Bu maddeye göre, “Pakt’a taraf olan devletler, uluslararası anlaşmazlıkların çözümünde savaşa başvurmadan kaçınacaklarını ve birbirleri ile

³ Briand-Kellog Paktı’na ulaşmak için bkz. http://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp#art1 (Son Erişim Tarihi 08.03.2024)

ilişkilerinde savaşı ulusal politikalarının bir aracı haline getirmekten vazgeçeceklerini resmi bir şekilde deklare ederler". Her ne kadar uygulamada pek başarılı olduğu söylenemese de 1920-1945 arası dönemde söylem düzeyinde de olsa kuvvet kullanımını sınırlamaya çalışan bir belge olarak Briand-Kellog Paktı büyük önem taşımaktadır. Belgenin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkacak olan BM Antlaşması'na da zemin hazırladığını söyleyebiliriz. Briand-Kellog Paktı ile ortaya konulan anlayış, BM Antlaşması ile daha da güçlenerek kuvvet kullanımını sınırlayan bir yaklaşıma evrilmiştir.

2.2. BM Sonrası Dönemde Kuvvet Kullanma

Uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını temel alan BM sistemi, kuvvet kullanarak uluslararası sorun ve çatışmaların çözümünü istisnai haller dışında yasaklamıştır. İkinci Dünya Savaşı ertesinde kurulan bu sistem, Milletler Cemiyeti tecrübesinden de hareket ederek uluslararası hukukta kuvvet kullanımını asgari düzeye çekmeyi hedeflemiştir. BM Antlaşması'nın 2. Maddesinin 4. Fıkrası (BM 2/4) kuvvet kullanmaya yönelik yasağın kapsamını ortaya koymaktadır: *"Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı, gerek Birleşmiş Milletler'in Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar"*.

BM 2/4'te de görüldüğü üzere BM üyesi herhangi bir devlet bir diğer devletin ki bu devlet BM üyesi olmak zorunda değildir, toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına hanel getirecek şekilde kuvvet kullanımında bulunamaz. Toprak bütünlüğü ve siyasal bağımsızlık son derece hayati bir önem taşımaktadır. Zira bu iki kavram egemenlik kavramı ile sıkı sıkıya bağlı olarak karşımıza çıkmaktadır. BM 2/1 ise *"Örgüt, tüm üyelerin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulmuştur"* diyerek bu durumu teyit etmektedir. Görüldüğü gibi kuvvet kullanılmasının yasaklanması bağlamında bu iki kavramın dokunulmazlığı son derece açık şekilde ifade edilmektedir. Fakat 2/4'ün devamında yer alan *"Birleşmiş Milletler'in Amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde"* ifadesi kuvvet kullanma yasağının sınırları konusunda tartışmaların ortaya çıkmasında etkili olan kısımdır.

BM'nin Amaçları BM Antlaşması'nın 1. maddesinde 4 fıkra halinde sıralanmıştır. 1. fıkrada ilk ve temel amaç şu şekilde belirtilmiştir:

"Uluslararası barış ve güvenliği korumak ve bu amaçla: barışın uğrayacağı tehditleri önlemek ve bunları boşa çıkarmak, saldırı ya da barışın başka yollarla bozulması eylemlerini bastırmak üzere etkili ortak önlemler almak ve barışın"

bozulmasına yol açabilecek nitelikteki uluslararası uyuşmazlık veya durumların düzeltilmesini ya da çözümlenmesini barışçıl yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak gerçekleştirmek.”

BM'nin amaçlarının temel dayanak noktası bu maddeden de görüldüğü gibi uluslararası barış ve güvenliği korumaktır. Bunu yaparken dikkat edilmesi gereken ise uyuşmazlıkların barışçıl yollarla, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak çözümlenmesidir. Buraya kadar bir sorun görülmemektedir. Fakat BM'nin amaçları arasında gösterilen diğer fıkralar işin içine girdiğinde bir karışıklık ortaya çıkmaktadır. Zira sırasıyla BM 1/2 ve 1/3'e göre şu durumlar da BM'nin amaçları arasında yer almaktadır:

“Uluslar arasında, halkların hak eşitliği ve kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş dostça ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için diğer uygun önlemleri almak”

“Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözümede ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak”

Yukarıdaki fıkralarda yer alan 'halkların kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi ilkesi' ve aynı şekilde 'insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı' kavramlarının BM 2/4 ile ilişkisi kuvvet kullanımının sınırlarına dair tartışmanın da özünü oluşturmaktadır. Eğer halkların kendi geleceklerini belirlemesi BM'nin amaçları arasında yer alıyorsa bu durumda BM 2/4'te yer alan 'toprak bütünlüğü' ve 'siyasal bağımsızlık' ilkelerine saygı konusu nasıl anlaşılmalıdır?

İşte bu noktada bir kısım uluslararası hukukçu BM 2/4'ün geniş kapsamlı bir yasak olduğunu iddia ederek toprak bütünlüğü ve siyasal bağımsızlığı hedef alan her türlü kuvvet kullanma eyleminin uluslararası hukuk tarafından yasaklandığını iddia etmektedirler. Bu görüş daha çok 'klasik' ya da 'sınırlamacı' görüş olarak adlandırılmaktadır. Buna göre meşru müdafaa hakkı ve BM organlarınca düzenlenen kolektif eylemler dışında kuvvet kullanmak hukuksuzdur (Gordon, 1977, s. 123). Öte yandan bir diğer grup ise yukarıda yer verilen BM 1/2 ve 1/3 kapsamında bir değerlendirme ile 2/4'ü dar kapsamlı bir yoruma tabi tutmaktadırlar. 'Realist' görüş olarak adlandırılan bu yaklaşıma göre ise kolektif müdahalenin yetersizliği durumunda hukuksuz olarak ihlal edilen hakların tekrar sağlanması için münferiden kuvvet kullanımı

yapılabilir. Yani insan hakları ve temel özgürlüklerin sağlanması için gerekli durumlarda kuvvet kullanmak BM 2/4'e hâle getirmemektedir.

Kuvvet kullanma konusunda yukarıda gördüğümüz iki farklı görüş insani müdahale ve UYDK kavramlarında da kendini göstermektedir. Çalışma konumuz olan UYDK kavramına ilişkin olarak da sonraki bölümde bu farklı görüşlere yer verilecektir.

2.3. Uyrukları Yurt Dışında Korunma Kavramı

UYDK kavramına geçmeden önce kısaca 'uyruk' ile neyin kastedildiğine değinmek faydalı olacaktır. Türk Dil Kurumu Genel Türkçe Sözlüğü'ne göre uyruk, en genel karşılığıyla "bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olan kimse, tebaa" olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreçte uyruklu, etnik kimlik, kültürel arka plan ve yerellik gibi gerekçelerle ulusal bir bağlılığa işaret ederken günümüzde göç, nüfus hareketleri, sınırların değişmesi gibi çeşitli gerekçelerle bu niteliğinde dönüşümler yaşamış görünmektedir. Uyruklu gerektiren ulusal vatandaşlık olgusu yerini uyrukluğuna aramayan daha geniş bir vatandaşlık biçimine bırakmaya başlamıştır (Dağ, 2012: s. 112). Bu çalışmada da uyruklu, günümüzdeki geniş anlamıyla resmi vatandaşlık bağına işaret eden niteliğiyle ele alınmıştır.

UYDK, bir devletin tehdit altındaki uyruklarını kurtarmak ve/veya korumak amacıyla uyrukların bulunduğu devlete askeri güç kullanmak suretiyle müdahalesini ifade etmektedir (Ruys, 2008, s. 234). Bu kavram, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle giderek daha popüler hale gelen 'insani müdahale' kavramı ile de ilişkilendirilmektedir. İnsani müdahale genel olarak şu şekilde tanımlanmaktadır (Başeren, 2003, s. 174): "*bir devletin başka bir devletin vatandaşlarını, o devletin kendi zulmünden kurtarmak için ülkesi dışında münferiden kuvvet kullanması*".

İnsan hakları ve özgürlük söyleminin uluslararası politikada git gide daha fazla yer bulması ile insani müdahale kavramı da daha fazla gündeme gelir olmuştur. Yogesh Tyagi'ye göre insani müdahale iki hassas kavramın birlikteliği ile ortaya çıkmaktadır: insan hakları ve müdahale. İnsan hakları kavramı ne kadar saygınsa, müdahale kavramı da o kadar sorunludur (Tyagi, 1994, s. 884). Zira bir yandan insan hakları kavramı devletler tarafından "insani" hedeflere ulaşma, insan onuru ve yaşamının kutsallığını vurgulama aracı olarak kavramsallaştırılırken, öte yandan müdahale kavramı BM sisteminin ve bu sistem ile oluşturulan uluslararası hukuk anlayışının üzerine inşa edildiği devletlerin 'egemen eşitliği' ilkesini yıpratmaktadır.

UYDK de sık sık insani müdahale ile karıştırılmakta ya da insani müdahale kapsamında bir kuvvet kullanımı olarak öne çıkarılmaktadır. Bu durumun temel nedeni insan müdahale

kavramının BM 2/4'ün bir istinası olarak kabul edilmesine yönelik eğilimdir (Eichensehr, 2007, s. 461). Fakat çalışmamıza konu olan UYDK, müdahaleye konu topluluğun uyrukluğundan bakıldığında insani müdahale kavramından ayrılmaktadır. İnsani müdahalede söz konusu insan hakları ihlallerine uğradığı varsayılan (ya da iddia edilen) grup insan hakları ihlallerinin yaşandığı ülkenin uyrukluğunda olurken, UYDK kavramında aynı grup müdahale eden devletin uyrukluğunu taşımaktadır.

UYDK'nin BM öncesi dönemde, genel olarak kuvvet kullanımı konusunda olduğu gibi herhangi bir sınırlamaya tabi tutulduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle uluslararası alanda güçlü devletlerce bu kavram bir hak ve uluslararası ilişkilerinde kuvvet kullanımı doğal bir uygulama olarak görülmüştür (Eichensehr, 2007, s. 459). Asıl tartışma BM Antlaşması'nın kabulü ile oluşturulan kuvvet kullanmanın sınırlandırılması anlayışı ile ortaya çıkmıştır. Zira BM Antlaşması ile oluşturulan yeni uluslararası düzende kuvvet kullanma yasağı, antlaşma hükümleri ile açıkça belirtilmesinin yanı sıra adeta bir örf adet hukuku haline gelmiştir.

UYDK'ye yönelik iki temel bakış açısı olduğu görülmektedir. Kavramın hukukiliği üzerinden şekillenen ilk görüş söz konusu doktrini meşru müdafaa hakkı ile ilişkilendirmektedir. Bu görüşe göre bir devletin başka bir devlet sınırları içerisinde yer alan uyruklarına yönelik saldırılar bizatihi devletin kendisine yönelik bir saldırı gibi düşünülebilir ve bu durum BM Antlaşması 51. madde uyarınca meşru müdafaa hakkını doğurur (Zedalis, 1990, s. 216).

UYDK'yi uluslararası hukuka aykırı bulan ikinci görüş ise bu doktrini/kavramı, BM Antlaşması 2/4 ile ilişkilendirerek, kuvvet kullanma yasağına vurgu yapar. Bu görüşü savunanlara göre UYDK kapsamında gerçekleştirilen kuvvet kullanımları diğer devletin toprak bütünlüğüne, siyasal bağımsızlığına zarar vereceği ve aynı zamanda BM Antlaşması'nın amaçlarına da açıkça aykırı olacağı için hukuksuzdur (Thomson, 2012, s. 638). Zira BM Antlaşması 1/1'e göre BM'nin en temel amacı uluslararası barış ve güvenliği barışçıl yollardan, adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun bir şekilde sağlamaktır.

UYDK'ye yönelik bu iki temel görüşün yanı sıra belli koşullar altında doktrinin uygulanabileceğini iddia eden görüşler de vardır. Bu görüşlerin birçoğu açısından temel koşullar olarak görülen hususları ise Sir Humphrey Waldock belirlemiştir. Waldock'a göre söz konusu doktrin çerçevesinde kuvvet kullanımının gerçekleştirilmesi üç şartın oluşması gerekmektedir: (i) uyruklara yönelik yakın, olası bir tehdit olması, (ii) yerel devletin tehdit altındaki bu uyrukları korumakta başarısız ya da yetersiz olması, (iii) müdahale eden devletin eyleminin uyrukların korunması amacına sıkı sıkıya bağlı olması (Ruys, 2008, s. 234-235).

UYDK'yi savunan düşünürler temelde iki görüş üzerinden fikirlerini ortaya koymaktadırlar. Birincisi, UYDK'nin BM 2/4'ü ihlal etmediği çünkü söz konusu maddede yer alan 'toprak bütünlüğüne' ve 'siyasal bağımsızlığı' hanelerini getirmeyip aynı zamanda BM'nin amaçlarına da aykırı olmadığı görüşüdür. İkincisi ise daha da iddialı bir yaklaşım olarak UYDK'yi Meşru Müdafaa Hakkı kapsamında ele almaktadır. Bu ikinci görüşte öne çıkarılan husus ise bir devletin uyruklarına dışarıda yapılan saldırının bizatihi o devlete yönelik bir saldırı olduğu ve bu bağlamda BM 51. Maddesi kapsamında değerlendirilebileceğidir (Ruys, 2008, s. 235-236).

BM Genel Kurulu tarafından 1947'de kurulan Uluslararası Hukuk Komisyonu (International Law Commission-ILC) bünyesinde 2000 yılında yürütülen diplomatik koruma konulu çalışma UYDK açısından son derece önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu komisyonun özel raportörlerinden John Dugard'ın ortaya koyduğu taslak, seleflerinin fikirlerinden çok farklı olup diplomatik koruma kavramı üzerine yeni bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Dugard, diplomatik koruma anlamında kuvvet kullanmanın yasak olduğunu belirten önceki görüşlerin aksine argümanlarını belirli kısıtlamalar dahilinde ve meşru müdafaa kapsamında şekillendirmiştir. Dugard; 51. Maddenin önceden beri var olan bir örf-adet olduğunu belirtip 1945'ten beri süregelen devlet pratiklerini de göz önüne alarak, acil durumlarda ve BM'nin yargı ve siyasal organlarının yetersiz kalması durumunda UYDK için askeri kuvvet kullanımına olumlu baktığını ifade etmiştir. Dugard, Waldock tarafından UYDK için oluşması gereken şartları da şu şekilde genişleterek tanımlamıştır: (i) uyrukları tehdit altında olan devletin, barışçıl yollardan uyruklarının güvenliğini sağlamakta başarısız olması, (ii) yerel devletin, bünyesindeki diğer devlete ait uyrukların güvenliğini sağlamakta isteksiz ya da yetersiz olması, (iii) bir başka devletin uyrukluğundakilerin buldukları ülkede ani bir tehlike altında bulunması, (iv) koşullar göz önüne alındığında kuvvet kullanmanın orantılı olması ve (v) kuvvet kullanma sona erdiğinde müdahale eden devletin uyruklarını kurtardığında kuvvetlerini geri çekmesi (Ruys, 2008, s. 256-257).

Uluslararası Adalet Divanı delegelerinden sadece ikisi tarafından kabul gören bu görüşe karşı diğer üyeler UYDK'nin sıklıkla devletlerin içişlerine müdahale aracı haline geldiğine vurgu yapmışlar ve bu durumun kuvvet kullanmanın tehlikeli bir şekilde genişlemesi anlamına gelip BM Sözleşmesi hükümlerine açıkça karşı olduğunu ifade etmişlerdir. Zira ABD'nin de silahlı saldırı nosyonunu geniş yorumlayıp BM 51. Madde kapsamında meşru müdafaa hakkına başvurduğu ve bunu yaparken de temelde ABD vatandaşlarını koruma argümanını kullandığı görülmektedir (Ruys, 2008, s. 245).

3. RUSYA FEDERASYONU'NUN GÜNEY OSETYA MÜDAHALESİ

UYDK söz konusu olduğunda Rusya'nın 2014 Kırım ve 2022 Ukrayna müdahaleleri sıklıkla gündeme gelmektedir. Oysa 7-12 Ağustos 2008'de Gürcistan ve Rusya arasında gerçekleşen ve "Beş Gün Savaşı" olarak adlandırılan çatışmanın bu anlamda öncül bir girişim olduğu kabul edilebilir. Güney Osetya müdahalesinde Moskova'nın temel argümanının Güney Osetya'daki uyruklarını soykırımdan korumak olduğu görülmüştür. Bu çerçevede Rusya'nın Yakın Çevre Politikası'nın bir uzantısı olarak görülebilecek olan bu yaklaşımını analiz etmek için Güney Osetya'da ve ardından Gürcistan içlerinde gerçekleştirdiği askeri müdahaleyi, bu müdahaleye giden süreci ele almak oldukça önemlidir. RF'nin askeri müdahalesine giden süreçte gerek bölgede Sovyet döneminden beri süregelen Gürcü-Oset çatışması gerekse de Sovyet sonrası dönemde RF'nin bölgede hakimiyet kurmaya yönelik girişimlerinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

3.1. Güney Osetya Bölgesi ve Çatışmanın Tarihsel Arka Planı

Tarih boyunca Rusya, İran ve Osmanlı gibi bölge devletlerinin hakimiyet kurma alanlarından biri olan Güney Kafkasya'da Gürcistan devletinin oluşumu bazı önemli kırılma noktalarına sahiptir. Bunlardan biri bölgedeki Gürcü krallıklarının mücadeleleri sonucu yekpare bir Gürcistan Krallığı'nın oluşturulduğu 12. yüzyılda gerçekleşmiştir. Kurucu Kral Davit (1089-1125) ve Kraliçe Tamar (1184-1213) dönemlerinde en görkemli zamanlarını yaşayan bu krallık 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı-Safevi çatışmalarına sahne oldu (Berdzenişvili & Canaşa, 2000, s. 154). Gürcü krallıkları dönem dönem birbirleri üzerinde hakimiyet kursalar da çoğunlukla güçlü komşu devletlerin egemenliği altında varlıklarını sürdürebilmişlerdir (Souleimanov, 2013, S. 72). 19. Yüzyıldan itibaren Rus kontrolüne giren bölgede Gürcistan'ın bağımsızlığından söz etmek mümkün değildi. Gürcistan devletinin bağımsızlık tecrübesi ile Bolşevik Devrimi sırasında azalan Çarlık kontrolü sayesinde 1918-1921 yılları arasında mümkün oldu. Ne var ki Gürcistan Devleti bağımsızlığını uzun süre muhafaza edemedi ve 12 Şubat 1921'de Kızıl Ordu tarafından işgale uğradı. Bu tarihten itibaren Sovyetleştirilen Gürcistan'da yerel yönetim de yeniden inşa edildi ve yeni sınırlar çizildi.

1991'de SSCB'nin dağılması ile bağımsızlığını kazanan Gürcistan'da yaşanan etnik temelli sorunların aslında SSCB dönemindeki bu idari yapıdan kaynaklandığı düşünülmektedir (Demirağ, 2005, s. 129). Buna göre, federal olarak yapılanan birlik cumhuriyetleri ve bu cumhuriyetler içinde özerk cumhuriyet ve bölgeler (oblast) yer almaktaydı (Wheatley, 2009, s. 120). Bölgenin baskın halkı (titular nation) olarak kabul edilen halklara birlik cumhuriyeti statüsü verilmekte, bölgede azınlık konumunda olanlara ise nüfus ve etkileri oranında bir statü

tanımlanmaktaydı. Bir Sovyet Birlik Cumhuriyeti olan Gürcistan da yukarıdaki anlayış çerçevesinde Abhazya ve Acara Özerk Cumhuriyetleri'ni ve Güney Osetya Özerk Bölgesi'ni sınırları içinde barındırmaktaydı. Bu yapılar her ne kadar Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti (Gürcistan SSC) sınırları içinde bulunsalar da kendilerini Moskova'ya bağlı görüyorlardı. Zira gerek Rus Çarlığı kontrolünde geçirdikleri tarihsel deneyim gerekse de SSCB içinde akraba topluluklarının bulunması Gürcistan'a dair bir aidiyet hissinin gelişmesini mümkün kılmıyordu.

Harita 1'den Gürcistan SSC içinde özerk durumda olan Abhazya ve Güney Osetya'nın, coğrafi konum itibariyle kuzeyde RF içinde yer alan akraba topluluklarına yakın durumda olduğu anlaşılmaktadır. Bu coğrafi konumları gerek akraba topluluklarından gerekse RF'nin bölgesel hakimiyet girişimlerinden destek alarak Tiflis ile çatışmacı bir ilişki geliştirmeleri konusunda cesaretlenmelerine neden olmaktadır.

Harita 1: Gürcistan'ın özerk statüdeki bölgeleri Abhazya ve Güney Osetya

Kaynak: International Crisis Group. (2018, March 24). *Abkhazia and South Ossetia: Time to Talk Trade*. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/249-abkhazia-and-south-ossetia-time-talk-trade>

Gürcistan içinde etnik milliyetçilik ve ayrılıkçı hareketler henüz SSCB dağılmadan 1970'lerde hareketlenmeye başlamış ve 1991 sonrası doruk noktasına ulaşmıştır. Bu durum Gürcistan'ın bağımsızlık sonrası 10 yıl boyunca silahlı çatışma, politik istikrarsızlık ve ekonomik çöküş nedeniyle bir kaos içine sürüklenmesine neden olmuştur. Bölgede ayrılıkçı hareketlerle yakın bağları olan RF'nin bu kaostan faydalandığı, Gürcistan'ın ayrılıkçı güçlerle

girdiği çatışmalarda Abhaz ve Oset güçlerine yoğun destek verdiği görülmüştür. Bu nedenle Gürcistan'daki Rus askeri varlığını Abhaz ve Osetlerle girilen yakın ilişkilere ve bölgedeki silahlı çatışmalara borçlu olduğu söylenebilir (Tellal, 2010, s. 208). Bu birlikler çatışma bölgelerinde barış gücü olarak konuşlandırılmış ve sonraki muhtemel çatışmalarda Moskova'nın müdahalesi için bir gerekçe olarak kullanılmışlardır (King, 2008).

SSCB dağılmadan hemen önce Gürcü milliyetçisi Zviad Gamsahurdiya'nın Gürcistan'da devlet başkanı olması ile ateşlenen Gürcü-Oset çatışmaları, Eylül 1990'da Güney Osetya Özerk Bölgesi'nin SSCB içinde bağımsızlığını ilan etmesine neden olmuştur (Gahrton, 2010, s. 58). Tiflis'in bu bağımsızlık ilanına verdiği yanıt ise, Güney Osetya'nın özerk bölge statüsünü kaldırdığını duyurmak olmuş ve böylece 18 ay sürececek olan iç savaşın fitili ateşlenmiştir.

Gamsahurdiya'nın ardından göreve gelen Şevardnadze selefinden devraldığı iç savaş kontrol altına almakta zorlanmış ve nihayetinde RF ile anlaşarak sorunu çözme yoluna gitmiştir. Şevardnadze'nin göreve gelmesi çatışmaları yatıştırmamış aksine yoğunlaştırmıştır. Güney Osetya liderleri, Gürcistan'ın bölgede Osetlere yönelik soykırım yaptığı iddialarında bulunmuştur (Jones, 2013, s.94). 1992 baharında Rus kuvvetleri de Güney Osetya'ya girerek çatışmalara müdahale etmiştir. 1992 yazında gerçekleşen Yeltsin-Şevardnadze görüşmesi sonucu 23 Haziran 1992'de Soçi Antlaşması imzalanmış, çatışmaları yatıştırmak ve bölgedeki ateşkesi gözlemek üzere Güney Osetya'ya Rusya, Gürcistan, Güney Osetya ve Kuzey Osetya askerlerinden oluşan bir barış gücü yerleştirilmiştir (Hoch vd., 2014, s. 57). Bu girişim çatışmaları geçici bir süre dondursa da uzun vadede Kremlin'in bölgedeki etkisinin artmasına neden olmuştur (Çelikpala, 2012, s. 5). İç savaş Temmuz 1992'de ortak barış gücü kuvvetinin bölgede kontrolü ele almasına kadar sürmüştür. Bu anlaşma sonrası Güney Osetya'da oluşan durum literatürde donmuş çatışma (frozen conflict) olarak tanımlanmıştır.

3.2. Ağustos 2008 Rusya Federasyonu-Gürcistan Savaşı

Uzun bir süre yukarıda da tanımlandığı gibi dondurulmuş bir çatışma alanı olarak kalan Güney Osetya bölgesi, Kasım 2003'te seçimlere hile karıştığı iddiasıyla Gürcü halkının başlattığı protestolar sonrası yeni bir kırılma noktası yaşamıştır. Gül Devrimi olarak adlandırılan toplumsal ayaklanma ile iktidara gelen Batı yanlısı siyasetçi Mikheil Saakaşvili'nin ülkedeki ayrılıkçı bölgeleri merkezi otorite altına almaya yönelik girişimleri sonucu Güney Osetya sorunu tekrar alevlenmeye başlamıştır. Öncelikli olarak ekonomik ve sosyal yardımlar ile bölgeyi kazanmayı deneyen Saakaşvili, bu yöntemin etkisiz kalması sonucu bölgeye yönelik kuvvet kullanımı tehditlerini de içeren politikalara yönelmiştir.

Şevardnadze döneminin baskıcı anlayışına, yolsuzluklarına ve kötü yönetimine tepki olarak ortaya çıkan Saakaşvili'nin kısa sürede Şevardnaze'den de baskıcı bir hale geldiği görülmüştür (Sussman ve Krader, 2008, s. 94). Gül Devrimi'nin olumlu havasının dağılmaya başladığı Gürcistan'da Saakaşvili, seçim kampanyası süresince sıklıkla vurgu yaptığı toprak bütünlüğünü sağlama hedefine daha sıkı sarılır hale gelmiştir. Ekonomik ve sosyal sorunlarla başa çıkmakta zorlanan, vadettiği refahı sunamayan Tiflis yönetiminin, toprak bütünlüğü konusu çerçevesinde milliyetçi duyguları harekete geçirmek istediği anlaşılmaktadır. Toprak bütünlüğünü sağlamak için Batı'nın ve özellikle de ABD'nin desteğini yanında gören Saakaşvili yönetiminin dış politikada daha sert bir anlayışa doğru kaydığı görülmüş, NATO üyeliği hedefi daha sık ve baskın bir şekilde vurgulanmaya başlanmıştır. 2003'te 50 milyon dolar olan askeri bütçe, Saakaşvili'nin göreve gelmesinden kısa süre sonra 2007'de 600 milyon dolara yükselmiş (Cheterian, 2009, s. 158) 30 milyon dolar olan toplam savunma harcamaları ise orduyu yeniden yapılandırmak için 490 milyon dolara çıkarılmıştır (Mitchell, 2009, s. 175-176). Bu durum zaten Kasım 2003'te gerçekleşen Gül Devrimi sonrası RF-Gürcistan arasında artan gerginliğin iyiden iyiye derinleşmesine neden olmuştur (Güç, 2022: s. 302).

2-4 Nisan 2008'de gerçekleşecek olan NATO Bükreş Zirvesi'nde Ukrayna ile Gürcistan'a da üyelik eylem planı sunulması ve böylece Gürcistan'ın NATO üyelik sürecinin başlatılması ihtimali bölgede tansiyonu tekrar arttırmıştır. Bu tarihten itibaren bölgede konuşlandırılmış olan barış gücü kuvvetlerinden Osetler ve Gürcüler arasında düşük yoğunluklu çatışmalar yaşandığı gözlemlenmiştir. Bölgedeki Güney Osetyalıların kuzeyde RF içinde bir cumhuriyet olan Kuzey Osetya'ya toplu halde geçiş yapmaları, barış gücü içindeki Rus ve Oset birliklerin sayısının artırılması, Rus basınında savaş ihtimaline dair artan yayınlar Tiflis yönetiminin tedirgin olmasına neden olmuş, harekete geçmeleri için üzerlerinde bir baskı oluşturmuştur.

2003 Gül Devrimi'nin hemen ardından Mayıs 2004'te Saakaşvili Gürcistan'ın Türkiye sınırında yer alan ve yerel bir lider olan Aslan Abaşidze tarafından yönetilen Acarya Özerk Cumhuriyeti'ne yönelik bir politika başlatmıştır. Tiflis'te olduğu gibi şiddet içermeyen bir girişimle Acarya'da da kontrolü sağlamış, uzun süredir merkezi otoriteden bağımsız hareket eden Aslan Abaşidze'nin Gürcistan'ı terk ederek Rusya'ya sığınmasına neden olan gösterileri başlatmıştır.

Acarya'daki başarı Saakaşvili yönetimine Güney Osetya'da da harekete geçme konusunda cesaret vermiş, Tiflis'in toprak bütünlüğünü sağlamak için daha kapsamlı ve sert önlemler almaya başladığı görülmüştür. Gürcü Ordusu, Güney Osetya'da sınır ihlalleri yaşandığını

iddia ederek 7 Ağustos 2008’de bölgeye yönelik bir askerî harekât başlatmıştır. Bu harekât taraflar 1992’de dondurulan çatışma için yeni bir başlangıç olmuştur. Gürcü birlikleri Güney Osetya sınırlarını geçerek kısa sürede başkent Şinvali’de hakimiyeti ele geçirmişlerdir. Bu harekât bölgesel düzeyde Gürcistan-RF ilişkilerinin gerilmesine neden olurken, küresel düzeyde ise Avrasya coğrafyasındaki ABD-Rusya rekabeti için önemli bir kırılma noktası ve RF tarafından Soğuk Savaş sonrası hızlanan NATO genişlemesine bir karşı çıkış olarak görülmüştür.

Moskova, Gürcistan’ın Güney Osetya harekâtına en üst düzeyde tepki göstermiş ve Rus kuvvetleri Güney Osetya’ya yönlendirilmiştir. Dönemin RF Başbakanı Vladimir Putin, ‘‘saldırgan Gürcistan’ın Güney Osetya’daki eylemlerine RF’nin yanıt vereceğini’’ açıklamıştır (Hürriyet, 2008). RF bu yanıtı çok sert bir şekilde vermiş, Kuzey Osetya ile Güney Osetya’yı birbirine bağlayan Roki Tüneli’nden geçen Rus birlikleri ilk olarak Güney Osetya’ya ulaşmış ve ardından da Gürcistan içlerine yönelmiştir. Rus kuvvetleri, Gürcistan’ın NATO üyesi ABD ve Türkiye’nin destekleriyle geliştirilen askeri altyapısını hedef almış, 10 Ağustos’ta ise Tiflis Uluslararası Havaalanı’nın radarlarını imha etmiştir (Dailymail, 2008).

RF Savunma Bakanlığı Gürcistan’ın Güney Osetya’ya yönelik saldırısı sonucunda 12 Rus Barış Gücü askerinin hayatını kaybettiğini, 150’den fazlasının ise yaralandığını açıklamıştır. RF Başbakan Yardımcısı Sergey Sobyenin ise 30 binden fazla Oset’in Rusya’ya sığınmak üzere bölgeyi terk ettiğini ifade etmiştir. Gürcistan’ın Marneuli havaalanına yönelik Rus bombardımanı sonucunda ise 4 Gürcü personel hayatını kaybetti. Özellikle Güney Osetya’lı milisler ile Gürcü kuvvetleri arasında yapılan çatışmalarda can kaybının daha fazla olduğu görülmekte. Çatışmalar sonucunda toplam ölü sayısının 1500’ü bulunduğu bildirildi.

Tarafların söz konusu savaşa dair iddialarına bakmak gerekirse, Gürcistan yönetimi RF’nin Gürcistan’ın toprak bütünlüğünü ihlal ederek egemenlik hakkına zarar verdiğini iddia etmektedir. Gürcistan’ın bu tezine yukarıda da görüldüğü gibi ABD yönetiminden de destek gelmiştir.

RF yönetimi ise söz konusu müdahalesini şu üç gerekçe ile açıklamaktadır; bölgedeki Rus vatandaşlarını korumak, 1992 Soçi Antlaşması ile bölgeye yerleşen Rus barış gücü askerlerini korumak ve Gürcistan tarafından soykırıma maruz bırakılan Güney Osetya halkını korumak. Bu bağlamda RF, Gürcistan’ın söz konusu bölgede etnik temizlik yapmak suretiyle savaş suçu işlediğini de iddia etmektedir.

RF'nin bölgedeki Rus vatandaşlarını koruma iddiası söz konusu vatandaşlıkların nasıl edinildiği ile ilgili de soruları da beraberinde getirmektedir. SSCB'nin dağılması sonrası sınırlar dışında kalan etnik Ruslar bir yana Güney Osetya bölgesi RF'nin 'pasaportlaştırma politikası' (passportization policy) olarak adlandırılan uygulamalarına maruz kalmış bir alandır. Bu politika Kremlin'in gözetiminde Rus pasaportlarının ve dolayısıyla vatandaşlığının Rusya'nın dış ve güvenlik politikası açısından önemli görülen alanlarda kitlesel olarak dağıtılması şeklinde yürütülmüştür. Bu politikanın hukuki altyapısı 31 Mayıs 2002 tarihli Rusya Federasyonu Vatandaşlığına İlişkin Federal Kanun ile oluşturulmuştur. Söz konusu Kanun'un 14. maddesine göre SSCB vatandaşlığına sahip olan ve SSCB'nin bir parçasını oluşturan devletlerde ikamet eden, bu devletlerin vatandaşı olmayan ve bunun sonucunda vatansız kalan kişilerin Rus vatandaşlığını alabilmesine basitleştirilmiş bir prosedür yoluyla olanak tanınır.⁴

1 Haziran 2002'de Abhazya'da başlatılan bu politika sonucu Abhazya'daki Rus vatandaşlarının oranı kısa sürede %20'den %70'e çıkarken Mayıs 2004'te Güney Osetya'da başlatılan benzer kampanya %56'sı Rus vatandaşı olan Güney Osetya halkının Eylül 2004'e gelindiğinde %98'ini Rus vatandaşı yapmıştır (Nagashima, 2019, s. 188). Gürcistan ile çatışma içinde olan, uluslararası toplum tarafından tanınmadığı için izolasyona maruz kalan bu bölgeler için RF'nin bu politikası yüksek sosyal yardımlara ek olarak hem izolasyondan kurtuluş için bir çıkış yolu hem de Tiflis yönetimi ile mücadelelerinde bir destek olarak görülmüştür (Bescotti vd., 2022, s. 3).

4. UYRUKLARI YURT DIŞINDA KORUMA BAĞLAMINDA RUSYA FEDERASYONU'NUN GÜNEY OSETYA MÜDAHALESİNİN İNCELENMESİ

RF'nin öncülü olan SSCB yönetimleri birçok kez başta ABD olmak üzere Batılı devletler tarafından ortaya atılan UYDK'nin müdahale için bir bahaneden başka bir şey olmadığını öne sürmüştür (Ruys, 2008, s. 24). SSCB yönetimleri gerek Belçika'nın Kongo'da uyruklarını koruma müdahalesini gerekse de İsrail komandolarının Entebbe Baskını'nı BM 2/4'ün açık ihlali olarak nitelemiş ve kınamışlardır (Thomson, 2012, s. 659). Soğuk Savaş'ın iki kutuplu yapısında kutup liderlerinden biri olan SSCB'nin aldığı bu tavır Soğuk Savaş sonrası dönemde ardılı olarak görülen RF tarafından benimsenmemiş, hatta Kremlin'de tam tersi bir pozisyonun alındığı görülmüştür.

⁴ Rusya Federasyonu Vatandaşlığına İlişkin Federal Kanun'un İngilizce tam metni için bkz. <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2002/en/18028> (Son Erişim Tarihi 25.03.2024).

12 Aralık 1993 referandumunu ile kabul edilen ve yürürlüğe giren RF Anayasası'nın⁵ 61. maddesinde “*Rusya Federasyonu yurtdışındaki vatandaşlarını koruma ve himaye etmeyi garanti eder*” ifadesi yer almaktadır. 1993 yılı içinde kabul edilen ‘Yakın Çevre Doktrini’ ise RF Anayasası'nın 61. maddesine paralel olarak RF'nin nüfuz alanı olarak gördüğü Sovyet sonrası coğrafyada etkinlik kurmasını, dış güçlerin bu bölgedeki hakimiyetini sınırlamayı hedeflemektedir. Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev tarafından hazırlanıp, Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in onayı ile yürürlüğe konan Yakın Çevre Doktrini, ABD'nin Latin Amerika politikasına atıfla RF'nin Monroe Doktrini olarak ifade edilmektedir (Litera, 1994, s. 45; Tellal, 2010, s. 206). Bu durumu Kozirev'in Aralık 1992'de Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Komisyonu'nda yapmış olduğu konuşmada da görmek mümkündür:

“Sovyet sonrası coğrafya, RF'nin askeri ve ekonomik araçları da kullanarak tam anlamıyla çıkarlarını korumak zorunda olduğu bir post-emperyal alandır. Bu çıkarlar göz ardı edilirse RF'nin kaderi de SSCB'den farklı olmayacaktır. Bu çıkarları görmezden gelmek isteyen her kim olursa olsun unutmamalıdır ki bahsettiğimiz kendisi ve dostları için tekrar ayağa kalkabilecek bir devlettir.”

Vladimir Putin'in iktidara gelişi ile yayınlanan 10 Ocak 2000 tarihli Ulusal Güvenlik Konsepti'nin⁶ dördüncü bölümünü oluşturan ‘Rusya Federasyonu’nun Ulusal Güvenliği’nin Sağlanması başlığı altında, RF'nin dış politika hedefleri sıralanırken “*yurtdışındaki vatandaşların hukuki haklarının ve çıkarlarının korunması için politik, ekonomik ve diğer araçların kullanılması*” ifadesine yer verilmektedir.

2000’li yıllar ile birlikte gelişen yeni Rus güvenlik ve dış politikası, Kozirev’in de atıf yaptığı gibi özel bir Rus etki sahası inşa edilmesini hedeflemiştir. Bu sayede Kremlin’in genellikle eski Sovyet coğrafyası olarak görebileceğimiz bu alanda uyruklarının hakları ve çıkarlarının ve dolayısıyla da bizatihi devletin çıkarlarının korunmasını teminat altına almaya çalıştığı görülmektedir. Nitekim çalışmamızın örnek olayı olarak seçilen Güney Osetya müdahalesinin hemen sonrasında BM Güvenlik Konseyi’nde RF temsilcisi Vitaly Churkin müdahaleye ilişkin görüşlerini şu şekilde bildirmiştir (Thomson, 2012, s. 659):

“RF Devlet Başkanı (Dmitri Medvedev), bugün açık bir şekilde vurgulamıştır ki Rusya, vatandaşlarımızın ölümünün cezasız kalmasına izin vermeyecek ve

⁵ 12 Aralık 1993 tarihli Rusya Federasyonu Anayasası'nın İngilizce tam metni için bkz. <http://www.constitution.ru/en/10003000-01.htm> (Son Erişim Tarihi 15.03.2022).

⁶ Rusya Federasyonu 2000 Yılı Ulusal Güvenlik Konsepti'nin İngilizce tam metni için bkz. http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/589768 (Son Erişim Tarihi 25.04.2024)

vatandaşlarımızın yaşam ve onuru nerede olurlarsa olsunlar RF Anayasası, RF yasaları ve uluslararası hukuk doğrultusunda korunacaktır.’’

Bu açıklama şüpheye yer bırakmayacak şekilde RF'nin BM 2/4 kapsamında kuvvet kullanma yasağına dair görüşlerinin neorealist bir anlayışta olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda RF'nin dış politikada UYDKK'yı benimsediğini ve bunun da uluslararası hukuk ile uyumlu olduğunu düşündüğünü söylemek de yanlış olmaz.

Dmitri Medvedev'in 4 Ağustos 2013'te İngilizce yayın yapan Russia Today kanalına vermiş olduğu röportajda⁷ ilginç detaylar yer almaktadır. 2008 RF-Gürcistan Savaşı sırasında RF Devlet Başkanı olan ve Güney Osetya'ya müdahale kararını veren Medvedev, bu kararı bölgede yaşayan Rus vatandaşlarının ve görev yapan Rus Barış Gücü askerlerinin hayatlarının korunması için alındığını ifade etmektedir. Röportajda, müdahaleye dair uluslararası camiadan gelecek tepkiyi düşünüp düşünmediğinin sorulması üzerine Medvedev şu cevabı vermektedir:

“Uluslararası ortaklarımızın reaksiyonları bizim için, ülkemiz için ve başkan olarak benim için çok önemliydi. Fakat asıl mesele bu değildi. Asıl mesele, vatandaşlarımızın hayatlarının, iyiliklerinin ve bunun yanı sıra RF'nin çıkarlarının da korunmasıydı. Dürüst olmak gerekirse uluslararası tepki, kaygılarım arasında yer alıyordu fakat ilk sırada değildi.”

Tüm bu açıklamalar ve RF yetkililerinin görüşleri, RF'nin Güney Osetya bölgesine müdahalesini açık bir şekilde UYDK ile ilişkilendirdiğini göstermektedir. Bölgede yer alan Rus Barış Gücü askerlerini ve önemli bir kısmı yukarıda ifade edildiği gibi RF vatandaşlığını sonradan edinmiş Güney Osetyalılar olmak üzere Güney Osetya halkını kurtarma amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen müdahaleyi iki boyutuyla eleştirmek mümkündür. Öncelikli olarak bölge halkının etnik olarak Rus kökenli olmaması (Natoli, 2010, s. 412) ve müdahale sonucu RF sınırları içine geçmiş olan binlerce Güney Osetyalı'nın önemli bir kısmının hala Gürcistan vatandaşlığında bulunması müdahalenin UYDK kapsamında değerlendirilmesini mümkün kılmamaktadır. Zira ilk bölümde de ele aldığımız üzere UYDK için kuvvet kullanma, kuvvet kullanan devletin uyrukluğundakilerin kurtarılması ile sınırlanmıştır.

Ayrıca RF'nin kitlesel şekilde pasaport dağıtarak bölgede halkını muhtemel müdahalesi için bir araç olarak kullanıldığı da sıklıkla dile getirilen eleştirilerdendir. Nagashima'nın da ifade

⁷ Röportajın tamamına ulaşmak için bkz. (Son Erişim Tarihi 25.04.2024)
<https://www.rt.com/news/georgia-south-ossetia-medvedev-interview-012/>

ettiği gibi Güney Osetya'daki pasaportlaştırma politikası tam da Saakaşvili'nin Acarya bölgesini merkezi otorite altına aldığı sürecin ardından, benzer bir senaryonun Güney Osetya'da yaşanmasını önlemek adına başlatılmıştır (Nagashima, 2019, s. 194).

İkinci olarak ise UYDK için kuvvet kullanılmasının genel olarak uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağını ihlal eder nitelikte olması bağlamında RF'nin müdahalesinin uluslararası hukuka aykırı olmasına yöneliktir. Zira, RF'nin Gürcistan müdahalesi BM Antlaşması'nın 2. Maddesinin 4. Fıkrasında yer alan “toprak bütünlüğü” ve “siyasal bağımsızlık” ilkelerini açıkça ihlal etmiş ve BM'nin amaçlarını da görmezden gelen bir gelişme göstermiştir. Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasını temel hedef edinen BM sistemini açıkça tehdit eden bu müdahale adeta UYDK'yi bir araç olarak kullanıp RF tarafından Gürcistan'a yönelik politik çıkarlara hizmet eden bir hamle olmuştur. BM Etiyopya temsilcisinin de vurguladığı gibi UYDK büyük güçlerin, küçük devletler üzerinde bir baskı aracı haline gelmesi mümkündür (Ruys, 2008, s. 240). Bu durum daha önce de belirtildiği gibi devletlerin egemen eşitliği prensibi üzerinden kurulan uluslararası sistemin zarar görmesine neden olacaktır. Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması açısından son derece kritik olan toprak bütünlüğünün ve siyasal bağımsızlığın dokunulmazlığı da yara alacaktır. RF'nin Gürcistan müdahalesi BM temsilcisini doğrular nitelikte bir gelişme göstermiştir.

5. SONUÇ

Güvenlik kavramı Soğuk Savaş sonrası yaşanan sistemik dönüşümden en fazla etkilenen olguların başında gelmektedir. Yeni aktörlerin, yeni konuların, yeni tehditlerin gündeme geldiği bu süreç uluslararası çatışma ve krizler üzerinde de son derece etkili olmuştur. Soğuk Savaş'ın caydırıcılık ve nükleer denge şartları altında görece istikrarlı ve sınırları belirli devletler arasında gerçekleşen çatışmaları, küreselleşme süreci ile 1980'lerden itibaren yerini devlet içi çatışmalara bırakmıştır. Sınırların anlamını yitirmeye başladığı bu dönemde devletlerin söz konusu çatışmaları kontrol etmekte önceki dönemlere göre oldukça zorlandığı, güvenliğin yegâne sağlayıcısı ve referans nesnesi olmaktan çıkmaya başladığı görülmüştür.

SSCB'nin dağılması ile Sovyet sonrası coğrafya olarak adlandırılan bölgede yeni bağımsızlığını kazanan devletler de yukarıdaki süreçten etkilenerek iç çatışmalara sürüklenmişlerdir. Devlet-inşası ve ulus-inşası süreçlerini tamamlama konusunda sorunlar yaşayan bu devletlerden biri olan Gürcistan'da Abhazya ve Güney Osetya'da ayrılıkçı hareketler ortaya çıkmış, bu hareketler ile Tiflis yönetimi arasında çatışmalar yaşanmış, bu çatışmalar yeni bağımsızlığını kazanan Gürcistan'ı bir iç savaşa götürmüştür. SSCB'nin ardılı olarak uluslararası arenaya çıkan RF ise bu çatışmalarda ayrılıkçı güçlere verdiği kısmi destek

sonucu 1992'de Güney Osetya'ya Rus barış gücü kuvvetlerini yerleştirmeyi başarmıştır. 1990'lar boyunca Moskova-Tiflis arasındaki gerilimli ilişkilerin ardından 2003 sonunda gerçekleşen 'Gül Devrimi' ile Gürcistan'da iktidara Batı destekli Mikheil Saakaşvili gelmiştir. NATO ve AB üyeliği hedefleri doğrultusunda politika yürüten Tiflis yönetimine karşı RF'nin bölgedeki etkinliğini arttırdığı ve nihayet 2004 sonrası Kremlin'in başta pasaport politikası olmak üzere bölgeye müdahale edecek araçları devreye soktuğu görülmüştür.

RF'nin 2004 sonrası Gürcistan üzerinde artan baskı politikası pasaport dağıtarak Güney Osetya halkını vatandaş yapmanın yanında enerjinin bir dış politika aracı olarak kullanımını da içermiştir. Kremlin tarafından Gürcistan'a yönelik olarak 2005 yılından itibaren enerji fiyatlarında fahiş artışlar yapıldığı, gaz kesintilerine gidildiği ve bu yolla Gürcistan'ın genel olarak Batı ve özelde ise NATO ve ABD ile girdiği işbirliği süreçlerinin sekteye uğratılmaya çalışıldığı görülmüştür.

Nisan 2008'de NATO'nun Bükreş Zirvesi'nde Gürcistan ve Ukrayna'ya Üyelik Eylem Planı verileceğine dair başta ABD tarafından yapılan açıklamalar RF'nin bölgeye müdahale sürecini hızlandırmıştır. Zirve'den kısa bir süre sonra Gürcistan kuvvetlerinin Güney Osetya'ya yaptığı askeri müdahale Güney Osetyalı milislere ek olarak RF'nin şiddetli karşılığı ile sonuçlanmış, RF kuvvetleri Tiflis yakınlarına kadar ilerleyerek Gürcistan'ın askeri ve sivil altyapısına yönelik saldırılarına neden olmuştur. Beş Gün Savaşı olarak adlandırılan bu çatışmada RF'nin temel argümanı Güney Osetya'daki vatandaşlarını ve barış gücü askerlerini korumak olmuştur.

Uluslararası hukukta uzun süredir yer alan UYDK kavramı Rusya'nın müdahalesi ile tekrar gündeme gelmiş, kavramsal olarak tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle gerek Soğuk Savaş sonrası artan devlet içi çatışmalara yönelik gelişen müdahale pratikleri gerekse de insani müdahale tartışmaları UYDK'nin bir örf adet kuralı olabileceğine dair görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Her ne kadar devletlerin uyruklarını koruma sorumluluklarını egemenliklerinden doğan bir hak olarak görmek mümkün olsa da RF'nin Güney Osetya müdahalesinde de görüldüğü gibi bu hak bir diğer devletin siyasal bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne zarar verecek şekilde de kullanılabilir. RF'nin UYDK kavramına atıfla Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne yönelik saldırısı BM sisteminin temel direklerinden olan kuvvet kullanma yasağını (madde 2/4) ihlal ettiği gibi Güney Osetya halkı ile kurulan vatandaşlık bağı da pasaportlaştırma politikası bağlamında yapay olarak geliştirilmiştir. Ayrıca RF'nin müdahalesi yalnızca uyruklarını korumak için gerekli olan sınırları aşmış, Tiflis yakınlarına kadar ilerlemiş, Gürcistan'ın askeri ve sivil altyapısına yönelik saldırıları da

içermiştir. Tüm bu gerekçeler bağlamında RF'nin Güney Osetya müdahalesinde başvurduğu temel argüman olan UYDK'nin, Kremlin tarafından bölgesel hegemonyası için araçsallaştırıldığını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ağır, B. S. (2006). Bush Doktrini: Küresel Bir Hegemonik İstikrar Arayışı Mı?. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(12), 71-100.
- Barlas, D. (2017). Milletler Cemiyeti'nde Türkiye: İyimserlik ve Kuşku Arasında. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(55), 93-111.
- Başeren, S. H. (2003). *Uluslararası Hukukta Devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Berdzenişvili, N. & Canaşia, S. (2000). *Gürcistan Tarihi* (Çev. H. Hayrioğlu). Sorun Yayınları.
- Bescotti, E. vd. (2022, March 25). *Passportization: Russia's "Humanitarian" Tool for Foreign Policy, Extra-territorial Governance, and Military Intervention*. <https://globalcit.eu/passportization-russias-humanitarian-tool-for-foreign-policy-extra-territorial-governance-and-military-intervention/>
- Brownlie, I. (1974). Humanitarian Intervention. İçinde J. N. Moore (Ed.), *Law and Civil War in the Modern World*. John Hopkins University Press.
- Cheterian, V. (2009). The August 2008 War in Georgia: From Ethnic Conflict to Border Wars. *Central Asian Survey*, 28(2), 155-170.
- Çelikpala, M. (2012). Başarısız Devlet-Demokratik Model Ülke Sarmalında Gürcistan'ın 20 Yılı. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 1-35.
- Dağ, N. (2012). Vatandaşlığın Niteliksel Dönüşümü ve Vatandaşlık Eğitimi Üzerine Bir Betimleme Çalışması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 105-118.
- Dailymail. (2008, August 11). *Georgia 'Overrun' by Russian Troops as Full-Scale Ground Invasion Begins*. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1043236/Georgia-overrun-Russian-troops-scale-ground-invasion-begins.html>

- Demirağ, Y. (2005). Bağımsızlıktan Kadife Devrime Türkiye-Gürcistan İlişkileri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2(7), 125-155.
- Eichensehr, K. E. (2007). Defending Nationals Abroad: Assessing the Lawfulness of Forcible Hostage Rescues. *Virginia Journal of International Law*, 48(2), 452-484.
- Gahrton, P. (2010). *Georgia: Pawn in the New Great Game*. Pluto Press.
- Güç, K. (2022). Soğuk Savaş Sonrası Rus Dış Politikasında Ontolojik Güvenlik. Panama Yayıncılık.
- Heisbourg, F. (2003). A Work in Progress: The Bush Doctrine and its Consequences. *The Washington Quarterly*, 26(2), 73-88.
- Hoch, T., Souleimanov, E. & Baranec, T. (2014). Russia's role in the official peace process in South Ossetia. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, No. 23, 53-71.
- Hürriyet. (2008, Ağustos 8). *Rusya Gürcistan'a Girdi*. <http://www.hurriyet.com.tr/rusya-gurcistana-girdi-9611495>
- International Crisis Group. (2018, March 24). *Abkhazia and South Ossetia: Time to Talk Trade*. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/249-abkhazia-and-south-ossetia-time-talk-trade>
- Jones, S. (2013). *Georgia: A Political History Since Independence*. I&B Tauris & Co. Ltd.
- Kellog-Briand Pact (1928). https://avalon.law.yale.edu/20th_century/kbpact.asp#art1
- Keskin, F. (2006). İnsancıl Müdahale: 1999 Kosova ve 2003 Irak Sonrası Durum. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(12), 49-70.
- Kıran, A. (2008). Milletler Cemiyeti ve Önlenemeyen Savaş. *GAU Journal of Social and Applied Science*, 3(6), 19-36.
- King, C. (2008, November 1). *The Five Day War – Managing Moscow After the Georgia Crisis*. <http://www.foreignaffairs.com/articles/64602/charles-king/the-five-day-war>
- Litera, B. (1994). The Kozyrev Doctrine: A Russian Variation on the Monroe Doctrine. *Perspectives*, 4, 45-52.
- Miller, B. (2008). The Concept of Security: Should it be Redefined?. *Journal of Strategic Studies*, 24(2), 13-42.

- Mitchell, L. A. (2009). Compromising Democracy: State Building in Saakashvili's Georgia. *Central Asian Survey*, 28(2), 171-183.
- Nagashima, T. (2019). Russia's Passportization Policy Toward Unrecognized Republics. *Problems of Post-Communism*, 66(3), 186-199.
- Natoli, K. (2010). Weaponizing Nationality: An Analysis of Russia's Passport Policy in Georgia. *Boston University International Law Journal*, 28, 389-417.
- Reisman, M. (1985). Criteria for the Lawful Use of Force in the International Law. *Yale Journal of International Law*, 10(2), 279-285.
- Rusya Federasyonu Anayasası (1993). <http://www.constitution.ru/en/10003000-01.htm>
- Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Konsepti (2000). https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1737121/
- Rusya Federasyonu Vatandaşlığına İlişkin Federal Kanun (2002, May 31). <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2002/en/18028>
- Ruys, T. (2008). The 'Protection of Nationals' Doctrine Revisited. *Journal of Conflict and Security Law*, 13(2), 233-271.
- Souleimanov, E. (2013). *Understanding Ethnopolitical Conflict: Karabakh, South Ossetia, and Abkhazia Wars Reconsidered*. Springer.
- Sussman, G. & Krader, S. (2008), Template Revolutions: Marketing U.S. Regime Change in Eastern Europe. *Westminster Papers in Communication and Culture*, 5(3), 91-112.
- Tellal, E. (2010). Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(3), 189-236.
- Thomson, A. W. R. (2012). Doctrine of the Protection of Nationals Abroad: Rise of the Non-Combatant Evacuation Operation. *Washington University Global Studies Law Review*, 11(3), 627-668.
- Tyagi, Y. K. (1994). The Concept of Humanitarian Intervention Revisited. *Michigan Journal of International Law*, 16, 883-910.
- Wheatley, J. (2009). Managing Ethnic Diversity in Georgia: One Step Forward, Two Steps Back. *Central Asian Survey*, 28(2), 119-134.
- Zedalis, R. J. (1990). Protection of Nationals Abroad: Is Consent the Basis of Legal Obligation. *Texas International Law Journal*, 25, 209-270.